

לקוטי שיחות

פרשת בא

כרך טז שיחה ד

מתורגם ללשון הקודש

- 12 להיות "לחם עוני" דוקא, בכל זאת בגאולת מצרים
 13 עצמה היה מקום גם למצה עשירה, אך זאת לא בעת
 14 היציאה ממצרים ממש, שהרי אז אכלו בני ישראל
 15 "לחם עוני"⁶, אלא לפניו, וכהכנה לקראתה.

ב.

- גם כיום יש מקום לאכילת מצה עשירה בערב פסח
 16 פסח מצרים מהווה מקור ושוורש לפסח דורות.
 17 מובן אפוא, שהענין שהובא לעיל לגבי פסח מצרים,
 18 שכהכנה ליציאת מצרים היה מקום לאכילת מצה
 19 עשירה, צריך להיות דוגמתו גם בפסח דורות:
 20 ב"מרדכי" כתוב⁷ ש"בזמן שבית המקדש קיים היו
 21 עושין כל הסדר אחר הסעודה ולא היו אוכלין מצת
 22 מצוה אלא לאחר שמלאו כריסן... ו"בימיהם היו
 23 אוכלין מצה עשירה על סעודתן"⁸ (כדי שברכת

א.

בפסח דורות – "לחם עוני", בפסח מצרים –
 אפשרית גם מצה עשירה

- 1 בקשר לציווי¹ "ואכלו... בלילה הזה... ומצות...",
 2 המצווה את בניישראל לאכול מצה בליל ט"ו בניסן,
 3 בהיותם עדיין במצרים, מוצאים דבר פלא, לכאורה:
 4 בציווי לדורות על אכילת מצה (בפרשת ראה²)
 5 אומרת התורה: "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם
 6 עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים", ומזה לומדים³,
 7 שהמצה צריכה להיות "לחם עוני" דוקא – לא מצה
 8 עשירה. וכיוון שבפסח מצרים, בפרשתנו, אין מוזכר
 9 "לחם עוני", נראה⁴, שבמצרים יכלו בניישראל לצאת
 10 ידי חובת אכילת מצה גם על-ידי אכילת מצה עשירה⁵.
 11 לפי זה מובן, שלמרות שבפסח דורות צריכה המצה

אבל במג"א (שם סק"ה. וכו"ה בח"י שם סק"ה. סת"ב סק"ב) לא
 ס"ל כן. וכו"ה להלכה בשו"ע אדה"ז סתנ"ה סל"ג. סתע"א ס"ד-ה*.
 6 ראה גבורות ה' (פנ"א) דמש"נ בהגדה "לחמא עניא די אכלו
 אבהתנא בארעא דמצרים", הכונה בזה** להמצות שאכלו בעת יציאתם
 ממצרים, עיי"ש. ובאוה"ת רד"ה הא לחמא (ויקרא כרך ב' ע' תג)
 דהמצה שנק' לחם עוני היינו מה שאכלו כשיצאו ממצרים (אבל עיי"ש
 בסוף המאמר),
 ומכיון שלחם עוני שולל מצה עשירה, הרי מובן, שלא אכלו אז מצה
 עשירה.
 7 סוף פסחים בדיני הסדר בשם רבינו מאיר. ופליג בזה על הרמב"ם
 הל' חו"מ פ"ח.
 8 שם בסוף המס' (קיט, ב).

1 פרשתנו יב, ח. וראה שם, יח.
 2 טז, ג.
 3 פסחים לה, א. שם לו, א. רמב"ם הל' חו"מ פ"ה ה"כ. פ"ו ה"ה.
 ושו"ע אר"ח סת"ב ס"א. שו"ע אדה"ז שם ס"א, ס"ו. סתנ"ד ס"ד.
 4 כי אף את"ל שהציווי דלחם עוני נאמר בסנין (ראה חגיגה ו, ריש
 ע"ב (וש"ג). ועוד) – הרי מובן שציווי זה (וכל הציוויים) דפ' ראה כו' לא
 נאמרו לפני הדיבור – במצרים.
 5 ולדעת המהר"ל (גבורות ה' פמ"ח) גם בפסח דורות – ב' הציוויים
 "בערב תאכלו מצות" ו"לחם עוני" הם ב' מצוות. ומי שיש לו רק מצה
 עשירה (שיש בה גם מים ויכולה לבא לידי חימוץ) יאכלנה בליל פסח
 לקיים עכ"פ מצות בערב תאכלו מצות, אף שלא יקיים מצות לחם עוני
 (וכ"כ בב"ח לטאו"ח סתע"א. וראה אל"י רבה שם סק"ח. פמ"ג שם א"א
 סק"ה).

(* לכאורה ה"א אפשר לדחוק, שכוונתו במש"ש (סעיף ד') "מצה עשירה דהיינו שעירב בה מי פירות" היא לעיסה שנילושה רק במי פירות (בלי מים), שאז גם להמהר"ל
 מותר לאכלה בערב פסח מפני שאינה יכולה לבוא לידי חימוץ.

אבל אינו כי
 (נוסף לזה שא"כ: (א) הול"ל "היינו שנילושה במי פירות" ולא "שעירב בה מי פירות" (שמשמע שיש בה גם מים). וברפ"ש שמשנה מלשון הטור (וכדיוק הב"ח) שם
 "שנילושה כו" (אבל ראה לשון אדה"ז בסי' תמד ס"ב: שנילושה כו' – ואולי לא רצה לענות שם מלשון הטור, וסמך על מה שפרש במקומו בסי' תנא (שמציין שם)
 "דהיינו שעירב כו"). (ב) וניקח: לא הו"ל להוכיח כלל התיבות "מצה עשירה" (שהרי הטעם שמתור לאכלה הוא (לא מפני שהיא "מצה עשירה", כ"א) מפני שאינה יכולה
 לבוא לידי חימוץ. אלא שבזה י"ל דקאי על ריש סימנא, שהוא לשון הר"ש, טור וכו' (ובלאה"כ צ"ל כן – לתרץ כפל הלשון: עשירה, דהיינו כו'))
 ממ"ש בסעיף ה' "ואסור לאכלה בערב פסח" מוכח שקאי במצה שיש בה גם מים, ומסעיף זה נלמד על הקודמו (אף שבדוחק י"ז – דלצדדין קתני.
 ובכל אופן – הרי מפורש בסיומן תנה סל"ג: קמח ומים (עיי"ש).

(** וידועה השק"ט והפירושים בזה – כו"כ מהם הובאו בתו"ש מילואים לכרך כב סימן ה' פרק א'. וראה לקמן הערה 39.

24 שאפשר לקיים מצות אכילת מצה רק באמצעות
25 "דברים הבאים לידי חימוץ".
26 [הקשר שבין "כי בחפזון יצאת..." לדין זה הוא
27 פשוט: כיוון שבפסח מצרים היה בצק שיכול היה
28 להחמיץ, ורק בגלל ה"חפזון" "לא הספיק... להחמיץ"
29 - צריכה גם המצה שאוכלים לזכר יציאת מצרים
30 להיות עשויה מ"דברים הבאים לידי חימוץ", וצריך
31 להיות¹⁶ גורם שימנע את החימוץ, צריך לשמור את
32 המצה מחימוץ, זכר ליציאת מצרים בפרט של "בחפזון
33 יצאת..."]
34 כיוון שלשני סוגי המצות שאי אפשר לצאת בהם
35 ידי חובת אכילת מצה (א) מצה עשירה (ב) דברים
36 שאינם באים לידי חימוץ - מובא בפסוק אותו הטעם,
37 "כי בחפזון יצאת...", מובן שלשני סוגי מצה אלו יש,
38 באופן כללי, אותו פגם לגבי קיום מצוות אכילת מצה
39 באמצעותם.
40 מצד שני, אנו מוצאים שההלכה לגבי מצה עשירה
41 נאמרה רק בפסח דורות (כפי שהוסבר בסעיף א')
42 ולעומת זאת את ההלכה שהמצה של ליל פסח צריכה
43 להיות מבצק כזה, שהיא "יכולה לבוא לידי חימוץ"¹⁷,
44 אנו מוצאים, באופן כללי, כבר בפסח מצרים, כפי
45 שנלמד ב"ירושלמי"¹⁸ מן הפסוק¹⁹ "ושמרתם את
46 המצות", שניתן לצאת ידי חובה רק באמצעות "מצה
47 שצריכה שימור"²⁰. כלומר, למרות שבפסח מצרים
48 אפשר היה לצאת ידי חובת אכילת מצה על-ידי אכילת
49 מצה עשירה, היתה זו צריכה להיות מצה כזאת
50 ש"צריכה שימור", [כגון: עיסה שערכבו בה מים עם
51 מי פירות, שאז היא "באה לידי חימוץ", ואדרבה -
52 ממהרת להחמיץ]²¹.

1 "המוציא" של הסעודה לא תיאמר על מצה שבה
2 יקיימו מאוחר יותר, ב"סדר", את מצוות אכילת
3 מצה⁹.
4 בדומה לכך מוצאים גם בזמן הזה, למרות
5 שעורכים את הסדר לפני הסעודה: הדין קובע שבערב
6 פסח, לפני השעה העשירית, "מותר לאכול מצה
7 עשירה"¹⁰ למרות שאסור לאכול שום מצה¹¹. ויש
8 לומר, שהעובדה שההלכה מתירה אז אכילת מצה
9 עשירה מלכתחילה¹², מוכיחה שבערב פסח, כאשר
10 מתכוננים לפסח וליציאת מצרים, נותנת התורה מקום
11 לאכילת מצה עשירה.

ג.

הטעם לכך שאי אפשר לקיים מצות אכילת מצה ע"י
מצה עשירה

12 בציווי על אכילת לחם עוני, שהובא לעיל, מציין
13 הפסוק את הטעם לציווי - "כי בחפזון יצאת מארץ
14 מצרים", ולכן "לא הספיק בצק להחמיץ"¹³.
15 כיוון ש"לחם עוני שולל, בנוסף לחמץ"¹⁴, גם מצה
16 עשירה, נראה ש"כי בחפזון יצאת..." מהווה טעם גם
17 לעובדה שאי-אפשר לצאת ידי חובת אכילת מצה
18 על-ידי אכילת מצה עשירה.
19 אם-כן צריך להבין: כיצד ניתן ללמוד מן המילים
20 "כי בחפזון יצאת..." את הסיבה לכך שאי אפשר לצאת
21 ידי חובת אכילת מצה על-ידי אכילת מצה עשירה?

ד.

מצה רק מדבר שעשויה להחמיץ

22 מתחילתו של הפסוק שצוטט לעיל, "לא תאכל
23 עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות..."¹⁵, לומדים¹⁵

"מדברים הבאים לידי חימוץ" (שזה נלמד מ"לא תאכל עליו גו" כ"ל בפנים), אלא שגם העניין צ"ל - זו שיכולה לבוא לידי חימוץ וצריכה שימור*, כמשנת בארוכה בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת תשמ"ד) ע' שצו ואילך (וש"ג).
(18) פסחים פ"ב ה"ד.
(19) פרשתנו יב, זו היינו שנצטוו ע"ז עוד בהיותם במצרים.
(20) עיין רמב"ן במלחמת ה' פסחים פ"ב (לו, א). וראה מ"מ הל' חו"מ פ"ו ה"ה (הובא בב"י לטא"ח סת"ב ד"ה ומ"ש ואם לש). שו"ע אדה"ו הנ"ל.
וראה בארוכה שו"ע צ"צ חאו"ח סנ"ז אות ב' - שגם הבבלי (פסחים מ, א. הובא בשו"ע אדה"ו סתנ"ג ס"ד) ס"ל דרשה זו דירושלמי. וראה בארוכה הגש"פ הנ"ל שם.
(21) ראה בכ"ז טושו"ע או"ח סי' תסב ס"ב. שו"ע אדה"ו שם ס"ג.

(9) ראה פסחים קטו, רע"א (לענין מרור).
(10) ירושלמי פסחים ר"פ ערבי פסחים (הובא בתוד"ה לא יאכל - פסחים צט, ב). רמב"ם הל' חו"מ ספ"ו. טושו"ע או"ח סתע"א ס"ב.
שו"ע אדה"ו שם ס"ד.
(11) טושו"ע שם. שו"ע אדה"ו שם.
(12) ראה תוד"ה לא יאכל שם (בסופו): אבל מצה עשירה שריא וכן ה' נוהג ר"ת. הג"מ הל' חו"מ ספ"ו. ועוד.
(13) רש"י עה"פ.
(14) ראה ריטב"א להגש"פ פי' הא לחמא. גבורות ה' רפנ"א. ועוד.
(15) פסחים לה, א. רמב"ם שם פ"ו ה"ד. שו"ע אדה"ו או"ח ר"ס תנג.
(16) וכמש"נ ושמרתם את המצות. וראה שו"ע אדה"ו חאו"ח סתנ"ג, ס"ד. וראה לקמן בפנים ובהערה 20.
(17) לשון אדה"ו שו"ע סת"ב סוס"א. - והיינו, לא רק שהדגן צ"ל

27 הפרטים בא כתוצאה מן האחר: עבודה באופן של
 28 "מצה עשירה" בשלימותה – עבודה מתוך שכל ומדות
 29 – שוללת אפשרות של חימוץ ורע²⁵, כשם שמצה
 30 עשירה, כפשוטה, איננה יכולה לבוא, כרגיל²⁶, לידי
 31 חימוץ.
 32 רק עבודה של "לחם עוני", קבלת עול, מאפשרת
 33 הימצאות של חמץ ורע (זהו לחם היכול לבוא לידי
 34 חימוץ), אלא שמכניעים את הרע, ואין מאפשרים
 35 התפשטות, הגבהה וחימוץ – על-ידי "ושמתם",
 36 על-ידי עבודה מתמדת והתעסקות.

ו.

יש צורך בעבודת "לחם עוני" דוקא מפני ש"בחפזון יצאת"

37 שני אופני העבודה מתבטאים, באופן כללי, בשני
 38 הסוגים הכלליים של גאולה: גאולת מצרים והגאולה
 39 העתידה.
 40 ביציאת מצרים כתוב²⁷ "כי ברח העם" (חפזון), כי
 41 "הרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקופו"²⁸, ולכן היו
 42 מוכרחים לברוח מן הרע, מ"טומאת מצרים"²⁸, וזהו
 43 ענינו של "לחם עוני" – עבודה של "אתכפיא". אך לא
 44 כן לעתיד לבוא: אז יהיה "לא בחפזון תלכו"²⁹ "ואת
 45 רוח הטומאה אעביר מן הארץ"³⁰, מצב של "אתהפכא"
 46 – מצה עשירה.
 47 זהו ההסבר לכך ש"בחפזון יצאת..." מהווה טעם
 48 להלכה שמצה של ליל פסח איננה יכולה להיות מצה
 49 עשירה (וכן לא מצה העשויה מדברים שאינם באים
 50 לידי חימוץ): מפני ש"בחפזון יצאת...", שהרע היה
 51 עדיין בתוקפו (כפי שהוסבר לעיל)³¹, דרושה עבודה
 52 של קבלת עול ו"אתכפיא" – "לחם עוני"³².

הקודמת): מצה עשירה.. שאינה באה לידי חימוץ כלל.

26 דכשאין מערבין בה מים – מי פירות (לבד) אין מחמיצין (פסחים לה, ריש ע"ב, וש"ג. רמב"ם הל' חו"מ פ"ה ה"ב. טוש"ע (שו"ע אדה"ז) ס"י תסכ).

27 בשלח יד, ה.

28 תניא פל"א.

29 ישע"י נב, יב. וראה המשך וככה דלקמן הערה 31.

30 זכר"י יג, ב.

31 ראה בענין דה"חפזון" – לקו"ת אמור לה, ב. במדבר א, ג. ובארוכה – אה"ת בא ע' רצא ואילך. וככה תרל"ז בתחילתו, שם פק"ט. ד"ה כי בחפזון תש"ח (והמשכו). ועוד.

32 ראה עדי"ו אה"ת סד"ה הא לחמא הנ"ל.

ה.

שני סוגי המצות הנ"ל מסמלים שתי דרכים בעבודת ה'

1 ההסבר לכל זה (על-פי פנימיותם של הענינים),
 2 יובן באמצעות הבהרת ההבדל התוכני שבין "לחם
 3 עוני" לבין "מצה עשירה" ביחס לעבודת ה':
 4 "לחם עוני" נאפה מבצק העשוי רק מקמח ומים,
 5 שאין להם שום טעם. מצה עשירה, לעומת זאת, נאפית
 6 מעיסה שנילושה עם יין, שמן ודבש²², או מי פירות
 7 אחרים²³, המוסיפים טעם לעיסה.
 8 ענינם בעבודת ה'²⁴ הוא כדלהלן: "לחם עוני"
 9 מסמל עבודה מתוך קבלת עול (ולא מתוך תענוג
 10 והנאה); למרות שבשכל אין שום הסברים (וכתוצאה
 11 מכך) אין גם תענוג לענינים אלקיים, בכל זאת עובד
 12 היהודי את הקב"ה מתוך קבלת עול. "מצה עשירה",
 13 לעומת זאת, היא עבודה מתוך "טעם ודעת", עבודה
 14 שיש בה "טעם", הנאה.
 15 כאשר עבודתו של יהודי היא רק מתוך קבלת עול,
 16 ללא ה"טעם" של שכל ומדות (רגשות), הרי הוא שרוי
 17 במצב, שלפי שכלו ומדותיו יש אצלו מקום להתנהג
 18 אחרת, לעשות רע, אלא שבאמצעות הכח של קבלת-
 19 העול הוא מכניע את הרע ("אתכפיא" = כפיית הרע)
 20 והוא עובד את ה'. לעומת זאת, כאשר העבודה היא
 21 מתוך טעם ודעת, בשלימות, שוללים השכל והמידות
 22 את האפשרות לעשות את ההיפך מרצון ה', אין כל רע
 23 ("אתהפכא" = הפיכת הרע לטוב מוחלט).
 24 ואכן, זהו הקשר בין שני סוגי המצה שנמנו לעיל
 25 [א) מצה עשירה (ב) מצה העשויה מדברים שאינם
 26 באים לידי חימוץ] – בפנימיותם של הענינים. אחד מן

22 לשון הגמרא – פסחים לה, א. לו, א. וברמב"ם שם (פ"ה ה"ב. פ"ו ה"ה) מוסיף "חלב". והוא ע"פ עובדא דרב"ל (פסחים לה, א) – ב"י סת"ב שם.

23 ברמב"ם שם (פ"ו ה"ה) דבשאר מי פירות יוצאין י"ח (וראה כס"מ שם פ"ה ה"ב). אבל ראה ב"י לטאו"ח סת"ב שם: לא ראיתי לשום אחד מהפוסקים שחילק בין יין ושמן ודבש וחלב לשאר מי משקין. וראה פרי"ח או"ח ר"ס תסב.

24 הבהא לקמן – עיין תו"א ס"פ ויקהל ד"ה קחו (פט, ג. צ, ב), וביאוריו בתו"א שם בהוספות (קיד, ג ואילך. קטו, ד. קטז, ב). אה"ת שם (ע' ב' קסג ואילך. ב'קעא ואילך. ב'קפא). אה"ת ד"ה הא לחמא (דלעיל הערה 6) ע' תנח ואילך. וראה ג"כ לקו"ת ויקרא ו, סע"ג ואילך. 25 ראה תו"א ס"פ ויקהל (ועד"ו – בשאר המקומות דלעיל הערה

על הגאולה העתידה, כך גם בגאולת מצרים צריכה
להיות מורגשת הבטחתו ודיבורו³³ של הקב"ה בקשר
לגאולה העתידה.

ההסבר לכך: היכולת והאומץ להילחם ברע ולנצחו
גם כאשר הרע בתוקפו (והרי אפילו לאחר שבירתו הוא
נשאר עדיין בתוקפו, כפי שזה היה ביציאת מצרים
שהיה צריך להיות "ברח העם"), מתאפשרים בסיוע
ההכרה וההרגשה שהעבודה של "אתכפיא" תביא,
בסופו של דבר, ל"אתהפכא".

ולפיכך, עוד לפני תחילת גאולת מצרים, כבר היה
דיבור והודעה של שתי העליות – "אעלך גם עלה" –
גם על הגאולה העתידה.

ט.

כל אחת מן העבודות היא פרט בעבודה האחרת

הזכרת הגאולה העתידה בגאולת מצרים, איננה רק
כדי להודיע על העתיד, אלא זוהי גם נתינת כח ליישם זאת
בעבודת האדם בהווה – שכבר בתחילת העבודה (גלות
מצרים) תהיה קיימת עבודה של "מעין" הגאולה העתידה.

ולכאורה אפשר לשאול: כאשר נמצאים עדיין
בתחילת העבודה, והרע עודנו בתוקפו, כיצד תיתכן
מציאות של עבודה שהיא "מעין" הגאולה העתידה,
שענינה הוא "אתהפכא", הנדרות מוחלטת של הרע?

ההסבר לכך הוא: למרות שבתחילת העבודה איננה
קיימת התבטלותו של הרע, ולפיכך העבודה היא בדרך
מלחמה וקבלת עול (כפי שהובהר לעיל בסעיף ה'),
בכל זאת אין ההתבטלות ו"קבלת העול" צריכות
להיות רק בדרך הכרח, אלא יש "לקשור" את
ההתבטלות עצמה ל"מציאות" האדם, כך שגם שכלו
ומדותיו "יסכימו" להתבטלות ולקבלת עול, ואז תהיה
העבודה מתוך קבלת-עול המלווה גם בתענוג.

כלומר, הגאולה העתידה שבתוך גאולת מצרים
איננה העבודה של שכל ומדות בפני עצמן, המביאה
בסופה ל"אתהפכא" (כפי שהוסבר בסעיף ה') אלא
היא מהווה פרט בתוך ה"אתכפיא" של גאולת מצרים
– העבודה מתוך קבלת-עול המלווה בתענוג.

ועד"מ עונג המלך בנצחון ודקא.. כד אתכפיא סט"א כו.

(36) ר"פ שמות.

(37) ויגש מו, ד. ובתו"א הנ"ל: וכן בשמות ג' פסוק י"ד א"ל ענין
הגאולה האחרונה כו.

(38) דחשיב מעשה (ב"ר פמ"ד, כב. ועוד).

ז.

לכל אחד משני הסוגים הנ"ל יש יתרון

1 ההלכה שבפסח אין יוצאים ידי חובת אכילת
2 מצה על-ידי אכילת מצה עשירה, איננה רק מפני
3 שמשמעותה הפנימית של מצה עשירה איננה כמו
4 גאולת מצרים, שהיתה באופן של "ברח העם" (קבלת
5 עול ו"אתכפיא", כמוסבר לעיל), אלא גם מפני
6 של"לחם עוני", וכך גם לגאולת מצרים, יש יתרון
7 על פני "מצה עשירה", והגאולה שלעתידי לבוא,
8 כדלהלן:

9 אמנם³³, ב"אתהפכא" (מצה עשירה) הרע מתבטל
10 לחלוטין, אך בכל זאת יש יתרון ב"אתכפיא": רק
11 עבודה זו כרוכה ביגיעתו של האדם, עליו ללחום
12 ולהכניע את הרע.

13 או בדרך אחרת: עבודה של "אתהפכא" מבטאת
14 את התאחדותו של האדם עם אלקות על-ידי שהוא
15 מזכך את עצמו עד כדי כך, שמציאותו איננה מאפשרת
16 מציאות של רע; "אתכפיא" מבטאת את ההתבטלות
17 וההתמסרות לאלקות: לפי שכלו ומדותיו, יש מקום
18 ואפשרות לרע, אך למרות זאת הוא מכניע את עצמו,
19 עושה את ההיפך ממה שדורש ממנו מציאותו, ומקיים
20 את רצונו ה'.

21 זהו אחד ההסברים לכך שגם בגאולה העתידה
22 יהיה זכר ליציאת מצרים³⁴, שהרי המטרה היא, שיהיו
23 שני היתרונות ביחד: גם כאשר נמצאים בדרגה של
24 "אתהפכא", זיכרון מציאות האדם לחלוטין, עד שאין
25 כלל מקום לרע – גם אז קיים היתרון שב"אתכפיא"³⁵
26 (גאולת מצרים) – התבטלותו של האדם, המתבטאת
27 בעבודה ויגיעה.

ח.

גם בגאולת מצרים יש צורך בהזכרת הגאולה העתידה

28 אדמו"ר הזקן מסביר בספרו "תורה אור"³⁶, שבכך
29 שבגאולת מצרים כתובות שתי עליות – "ואנכי אעלך
30 גם עלה"³⁷, הכוונה היא גם לעליה השניה שתהיה
31 בגאולה העתידה.

32 מובן, אפוא, שכשם שגאולת מצרים תיזכר ותשפיע

(33) ראה בכ"ז במקומות שנסמנו בהערה 24.

(34) משנה ברכות ס"א. ונאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
נפלאות" (מ"ז, טו) "כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים"
(ישעי' יא, טו).

(35) ראה סד"ה כימי צאתך תש"ח: בחפזון יצאת למען תזכור כו,

יא.

לאחר היציאה ממצרים - "לחם עוני" בלבד

כל הנ"ל אמור לגבי הזמן שבו היו עדיין בני ישראל במצרים לפני הגאולה, אבל ביציאה ממצרים, לאחר הגאולה, וכך לגבי המצה שאוכלים כליל פסח לזכר יציאת מצרים, מוכרח להיות "לחם עוני" דוקא⁴⁰.

הסברם של הדברים: היציאה ממצרים גרמה לכך שבני ישראל כבר לא היו "עבדי פרעה", ונחיו "עבדי ה'". כלומר, הם היו אז בדרגה של קבלת מלכותו יתברך⁴², שבאה לפני קבלת העול לקיום ציווי ה' [כלשון חז"ל⁴³: יקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר-כך יקבל עליו עול מצוות].

בעבודה זו אין לערב את "מציאות" האדם - בדומה לדברי חז"ל⁴⁴ מאן דמחוי במחוג קמי מלכא (=מי שמצביע ברמז לפני המלך) עונשו הוא היפך החיים. לפיכך אסור לערב כאן את ה"טעם" והתענוג של מצה עשירה, כי קבלת מלכותו של הקב"ה (להיעשות עבדי ה') היא באמצעות "לחם עוני" בלבד⁴⁵, התבטלות מוחלטת.

(משיחת אחש"פ וש"פ שמיני תשכ"ו)

1 [בדומה לכך גם הענין של גאולת מצרים, שיוזכר
2 לעתיד לבוא, הוא "פרט" בגאולה העתידה: עיקר
3 ההתעלות בעתיד הוא זיכור מציאות האדם
4 ("אתהפכא"), אך הזיכור לא יהיה מדוד ומוגבל רק
5 לפי זיכוכו של האדם את עצמו (לפי "מציאותו"), אלא
6 יותר מהגבלות מציאותו - מעלת ההתבטלות].

יב.

הגאולה העתידה נמצאת בתוך גאולת מצרים רק באחד מן הפרטים

7 זהו ההסבר לכך שהמצה שאכלו בני ישראל
8 במצרים, כהכנה ליציאת מצרים, יכלה להיות מצה
9 עשירה³⁹, אך מצד שני היא היתה צריכה להיות "מצה
10 שצריכה שימור":

11 על סמך ההתכללות של הגאולה העתידה בגאולת
12 מצרים מתאפשרת מצה עשירה גם בתוך מצרים. אך
13 גאולת מצרים יכולה "להידמות" לגאולה העתידה רק
14 בפרט של "עשירה" - שקבלת העול עצמה תהיה
15 מלווה ב"טעם" ותענוג, אך לא בענין שלפיו הגאולה
16 העתידה אינה "יכולה לבוא לידי חימוץ" ("אתהפכא"),
17 פרט זה איננו יכול להתקיים כאשר הרע עודנו בתוקפו.

ע' תתקלג) ש"היא בחי" מצה עשירה כו".

ואולי י"ל ע"פ המבואר באוה"ת ויקהל (ס"ע ב'קסא-ב) דגם זה שלא הספיק כו' הוא "כמו בחי" אתכפיא רק שזהו בפנימיות" (ראה לקמן בפנים, דיצי"מ ענינה קבלת מלכות שמים, ביטול בתכלית), ולכן נק' ג"כ - מצד ענין עיקרי זה - "לחם עוני", מכיון שהוא רק אתכפיא ולא אתהפכא [שזה נעשה רק בספה"ע כו'], כבהערה הקודמת.

41 ראה בהר כה, מב. שם, נה. מגילה יד, א.

42 ראה ד"ה הא לחמא הנ"ל ע' תנג ואילך.

43 משנה ברכות פ"ב מ"ב. וראה מכילתא יתרו כ, ג. ועוד.

44 תגיגה ה, ב. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 32 ובהערה 13 שם.

45 ראה גם לקו"ת שבהערה 24.

39 באוה"ת סד"ה הא לחמא הנ"ל איתא, דה"לחם עוני" הוא המצה שאכלו לפני חצות, עיי"ש [ועפ"ז מבאר מש"נ בהגדה "לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"], וכן מוכח בתו"א שבהערה 24 (פט, ג. קיד, ג. עיי"ש),

וי"ל ש"לחם עוני" יש בו כו"כ ענינים (כולל ג"כ שעונים עליו דברים הרבה - פסחים לו, א. קטו, ס"ב) ומצה עשירה כזו שצריכה שימור נק' ג"כ (בכללות) "לחם עוני" (מכיון שענינה אתכפיא - ענין עיקרי בלחם עוני). וראה הערה הבאה.

40 ויל"ע איך לתווך זה עם הידוע [לקו"ת צו ד"ה להבין מ"ש בהגדה. ד"ה ששת ימים (הא)]. סידור ד"ה והגדת. ובכ"מ) דמצה [שלפני חצות היתה צריכה שימור] שלאחרי חצות (ואילך) לא היתה ינוזה לבוא לידי חימוץ (מצד זה שנגלה עליהם ממה"מ כו'), ובהמשך תער"ב (ח"ב

**ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת חג הפסח, ה'תשי"ב**

חג כשר ושמח והתועדויות חסידותיות.

מנחם שניאורסאהן